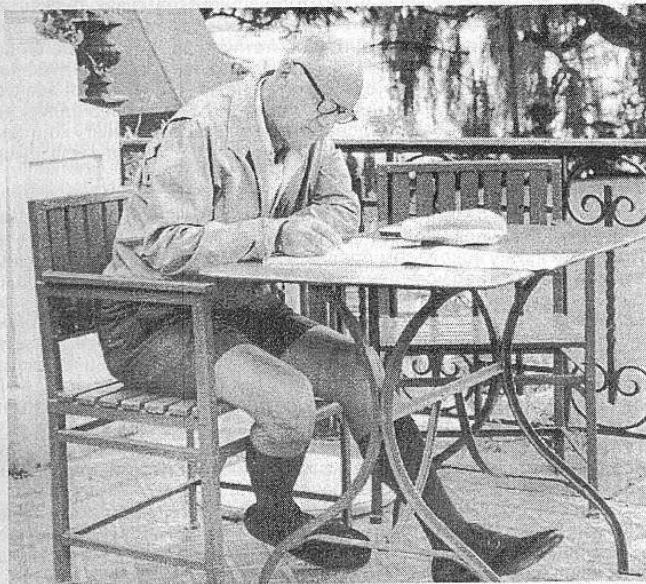

ИОЉА

нови сад

јан. 1996.

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

антологија ПОЉА:

Набоков, 1/2; Хемингвеј, 3; Хлебњиков, 10; Пазолини, 10; Џојс, 15; Ихаб Хасан, 16/17/18; Шејмас Хини, 36; Џорџ Бјуkenен, 36; Данило Киш, 36

ПОЉА разговора:

Радослав Петковић, 4/5

ПОЉА прозе:

Даглас Купланд, 6/7; Радмила Гикић Петровић, 8; Андреј Михаљчишин, 9

ПОЉА поезије:

Ненад Грујичић, 11; Радмила Лазић, 12; Ђорђе Кубурић, 13; Ненад Шапоња, 13; Борис Лазић, 13; Јелена Алексић, 14

ПОЉА филозофије:

Слободан Жунић, 19-24

ПОЉА огледа:

Ласло Блашковић, 25/26; Јован Попов, 27-29

ПОЉА читања:

В. Арсенијевић, Д. Илић, Ч. Џојс, В. Набоков, Д. Киш, Д. Ј. Данилов, М. Тешић, Ч. Буковски, И. Калвино, Р. Петковић, Д. Ковачевић, Е. Барцис, 30-33

ШАРЕНА ФРАЗА У МОЈОЈ СВЕСТИ, ПОД КИШОМ КОЈА СИПИ

Владимир Набоков

Некакав чудни облик нагона за самоодржавањем тера нас да се отарасимо, сместа, бесповратно, свега што је припадало вољеној особи коју смо изгубили. У противном, ствари које је она свакодневно дотицала и рукујући њима задржавала их у одговарајућем контексту, почињу да се испуњавају неким страшним, сулудим властитим животом. Њене хармоније сада облаче саме себе, њене књиге саме листају сопствене странице. Гушимо се у све чвршћем обручуту тих чудовишта претворених у наказе којима ту није место, пошто нема ње да се о њима стара. А чак ни они најхрабрији немају смелости да се сучуе са погледом њеног огледала.

Како их се отарасити је сасвим други проблем. Нисам могао да их подавам као мачиће; заправо, ја нисам ни могао да удавим ни маче, а камо ли њену четку или торбу. Нити сам могао да посматрам како их неки странац прикупља, односи некуд, враћа се да узме још. Стога сам једноставно напустио стан, рекавши собарци да учини што год јој је волја са свим тим нежељеним стварима. Нежељеним! У тренутку растанка изгледале су сасвим нормално и безопасно. Рекао бих чак да су изгледале запрепашћено.

Најпре сам покушао да се сместим у једном трећеразредном хотелу у центру Париза. Борио сам се против ужаса и самоће тако што сам радио по читав дан. Довршио сам један роман, започео други, написао четрдесет песама (све одреда опаке подвала испод шареног омотача), тузе кратких прича, седам есеја, три погубна критичка приказа, једну пародију. Настојање да останем при здравој памети преко ноћи бих настављао тако што бих прогутао неку изузетно јаку пилу или купио себи сулужницу.

Сећам се једне опасне зоре у мају (1931? или 1932?); све птице (главном врапци) певала су као у Хајнеовом месецу мају, са демонском једноличном силином – по томе знам да је свакако било дивно мајско јутро. Лежао сам са лицем окренутим зиду и на неки нејасно злослутан начин разматрао питање да ли би требало да се "одвеземо" раније него обично до виле Ајрис. Једна препрека, међутим, непрестано ме је спречавала да кренем на тај пут: аутомобил и кућа беху продати, то ми је Ајрис лично саопштила на протестантском гробљу, пошто су господари њене вере и судбине забрањивали кремацију. Окренуо сам се у кревету од зида према прозору, и Ајрис је са својом тамном главом лежала поред мене на страни кревета близко прозору. Ногама сам збацио чарашве. Била је нага, осим што је на ногама имала црне чарапе (што је било необично, али је у исти мах призвало у сећање нешто из једног паралелног света пошто је мој ум стајао раскренен на два циркуска коња). У једној еротској фусноти, подсетих самог себе по десето-хилјадити пут да негде треба да споменем како не постоји ништа заводљивије од девојачких леђа са лако уздигнутим бедром у профилу, још више наглашеним тиме што је опружена постранице, са једном ногом благо савијеном. "J'ai froid", рекла је када сам јој дотакао раме.

Руски израз за било коју врсту издаје, неверства, вероломства, је змијолика, неухватива реч измена, заснована на идеји заокрета, трансформације. Порекло те речи никада ми није синуло у свести у мом непрекидном размишљању о Ајрис, али ме је сада погодило као откровење некаквих злих чини, нимфе која се претвара у курву – и то је изазвало моменталан и бучан протест. Један сусед поче да

лупа у зид, док је други зачангрљао на вратима. Престрашена девојка, зграбивши своју ташну и мој мантил, побеже из собе, а уместо ње уђе некаква брадата индивидуа, фарсично одевена у спаваћицу и са калачама на босим ногама. Крешчендо мојих крикова, крикова беса и јада, био је окончан хистеричним нападом. Мислим да су покушали да ме отпреме у болницу. Било како било, морао сам да пронађем себи други дом sans tarder, фраза коју не могу да чујем без грча тешког јада, због менталне асоцијације на писмо њеног љубавника.

Малени комад природног предела непрестано ми је лебдео пред очима као каква оптичка илузија. Пустио сам кахипрт да слободно лута мапом северне Француске. Врх нокта се зауставио на граду Петиверу или Петит Веру, мали црв, или мали стих, што је звучало идилично. Аутобус ме је довезао до друмске станице, недалеко од Орлеана, по мён мишљењу. Једино чега се сећам из свог боравништа јесте чудно искошени под, који је као такав био у складу са искошеношћу таванице кафеа испод моје собе. Сећам се и пастелно зеленог парка у источном делу града, и једног старог замка. Лето које сам тамо провео само је пука брљотина боја на мутном стаклу мага ума; или истине је да сам написао неколико песама – од којих је најмање једна, она о трупи акробата која даје представу на тргу испред цркве, објављена неколико пута у току четрдесет година.

По повратку у Париз, сазнао сам да је мој љубазни пријатељ Степан Иванович Степанов, истакнути новинар лишен финансијских брига (спадао је међу оне изузетно малобројне Русе који су успели да и себе и свој новац пребаце преко границе пре большевичког соуп-а), не само организовао моје друго и треће јавно читање (vecher, "вече", био је руски традиционални термин за ту врсту представе) већ ме је и позвао да се сместим у једну од десет соба његове простране старинске куће (Авенија Кох? Рош? Води, или је водила, до кипа неког генерала чије име измиче мом сећања, или свакако вређа међу мојим старим забелешкама).

Станари куће у то време били су стари господин и госпођа Степанов, њихова удата кћи, грофица Борг, њено једанаестогодишње дете (граф, послован човек, био је по задатку своје фирме послан у Лондон), и Григорије Рајх (1899–1942?), нежни, меланхолични, сувојави, млади песник, без трунке талента, који је под псевдонимом Луњин сваке недеље у листу "Новости" објављивао по једну елегију и обављао дужност Степановљевог секретара.

Нисам могао да избегнем вечерње силаске и дружење са честим окупљањима личности из света књижевности и политike у китњаством салону или у трпезарији са великим ovalним столом и уљаним портретом еп pied Степановљевог младог сина који је страдао 1920. године приликом покушаја да спаси школског друга који се давио. Кратковиди, грубо жовијалини Александар Керенски обично је био ту, и одесечним покретом подизао монокл да би подробно осмотрio неког незнанца или поздрављао неког од стarih пријатеља унапред припремљеном шалом изговореном оним његовим храпавим гласом, који је највећи део своје снаге изгубио пре доста година, у тутњави револуције. Иван Шилоградов, угледни романописац и недавни добитник Нобелове награде, такође је био ту, зрачно даровитошћу и шарром – после неколико чашица вотке – увесељавао своје пријатеље једном врстом руске ласцивне приче чија привлачност почива на рустикалном полету и нежном поштовању са којима се прича о нашим најинтересантнијим органима. Много мање занимљиву појаву представљао је стари супарник И. А. Шилоградова, крхки, аљав одевени човечуљак, Василиј Соколовски, (са чудним надимком "Череми", који му је дао И. А.), који је још од самог почетка века објављивао књигу за књигом посвећену мистичној и друштвену историји једног украјинског клана који је настao у скромној трочланој породици у шеснаестом веку, али је до шесте књиге (1920.) већ нарастао до читавог села, кратог фолклором и митовима. Пријатан је било видети грубо исклесано, интелигентно лице старог Морозова са чуперком безбојне косе и светлим леденим очима; а из сасвим посебних разлога помно сам посматрао здепастог и туробног Басилевског – не зато што је управо окончao или се спремao да започне препирку са својом младом љубавницом, мачкастом лепотицом која је писала трапаве стихове и вулгарно кокетирала са мном, већ због тога што сам се надао да је већ видео како сам га исмејао у последњем броју књижевног часописа у коме смо обожица сарађивали. Мада је његов енглески био недостатан за тумачење, рецимо, Китса (кога је дефинисао као "пре-вајлдовског естету на почетку индустријског доба") Басилевски је сило жеleo да покуша управо то. У недавном разматрању "не сасвим непријатне прецизности" мојих властитих стихова, непромишљено је навео један познати Китсов стих, превевши га као:

Vsegda nas raduet krasivaya veshchitsa
што у повратном преводу гласи

"Вазда нас весели лепа Тинчува."

Показало се, међутим, да је наш разговор био ислуше кратак да би могао да открије да ли је или није схватио моју духовиту поуку. Питао ме је шта мислим о новој књизи о којој

је причао Морозову (иначе монолингвалу) – конкретно о Моројевом "импресивном делу о Бајрону", а када сам одговорио да је та књига по мени импресивно ћубре, мој строги критичар промрмља, "Мислим да је нисте ни читали", и настави да просветљује достојанственог старог песника.

Искрадао сам се много пре него што би се друштво разишло. Звуци опрштања обично су стизали до мене у тренуцима када сам клизи у несанацију.

Највећи део дана проводио сам радићи, заваљен у дубоку фотографију, са својим алаткама на дохват руке, поређаним на посебној дасци за писање коју ми је набавио мој домаћин, велики љубитељ корисних дрангуљија. Не знам како, али у својој узвељености почeo сам да се гојим, и већ тада сам морао да учним два или три напорна трзаја да бих успео да се одвојим од свог претерано гостопримљивог седишта. Посећивала ме је само једна мала особа; због ње сам врата држао лако одшкрунута. Унутрашња ивица даске за писање имала је мудро замишљено удубљење да би могла да се прилагоди пишчевом абдомену, а спољна страна била је опремљена копчама и гуменим тракама за придржавање оловака и папира; толико сам се био навикао на ову удобност да сам, незахвалник, жалио због недостатка тоалетних погодности – попут једног од оних шупљих штапова какве користе источници.

Сваког поподнева, у исти сат, врати су се тихим покретом отварала нешто шире, и унук Степанових унела би послужавник са великим чашом јаког чаја и тањиром аскетских сувих бисквита. Ходала је оборених очију, опрезно померајући ноге у белим чарапама и плавим патикама; готово потпуно застапљуји када би се чај усталасао; и поново крећући напред спорим корацима лутке на навијање. Имала је косу боје лана и леге на носу, а ја сам јој оденуо памучну хаљину са сјајним црним појасом када сам донео одлуку да она своје тајanstveno напредовање продужи право у књигу коју сам писао. Црвени цилиндар, у којој она постаје љупка мала Ејми, осуђеников двосмислен утешитељ.

Били су то лепи, лепи интерлуди! Могло се чути како доле у салону грофица са мајком свира a quatre mains, онако како су несумњivo свирале, увен испочетка, током последњих петнаест година. Имао сам кутију чоколадом преливених бисквита као додатак оним сувим кексима и као искушење за моју малу гошћу. Даска за писање била је гурнута у страну и замењена њеним склупчаним удовима. Говорила је руски течно, али са париским усклицима и упитним звучима, а ти птичији тонови додавали су неки сабластан призвук одговорима које сам добијао, док је она клатила ногом и грицала бисквит, на питања која човек обично поставља детету; а онда би се она сасвим ненадано усред нашег ћаскања, измигољила из мог наручја и похитала према вратима као да је неко дозива, иако је у ствари клавир и даље без престанка замуцкивао у ритуалу породичне среће у којој ја нисам имао удела и коју, у ствари, никада нисам ни упознао.

Било је предвиђено да мој боравак код Степановљевих траје две-три недеље; потрајао је два месеца. Испрва сам се осећао релативно добро, или макар удобно и окрепљено, али је нова пилула за спавање, која је у својој обмањивачкој фази деловала тако успешно, почела да одбија да се бори са извесним сањаријама са којима је требalo, како ће наговестити потоњи невероватни след догађаја, да се као човек ухватим у коштац и рашчистим на било који начин; уместо тога, искористио сам Долин одлазак у Енглеску као повод да пронађем ново пребивалиште за своје бедно трупlo. Била је то комбинација спаваће собе и салона у неугледној или мирној кући за издавање на Левој Обали, "на углу улице Сен Сулпис", каже мој цепни дневник са мрзоволјном непрецизношћу. У некој врсти прадревног плакара био је смештен примитивни туш; али других погодности није било. Два или три изласка на дан, ради обеда, или шољице кафе, или какве екстравагантне куповине у деликатесној радњи, пружала су ми мало забаве. У суседном блоку открио сам биоскоп који је приказивао искључиво старе вестерн филмове и мали бордел са четири курве у распону од 18 до 38 година, при чему је она најмлађа уједно била и најмање привлачна.

Провешћу касније још много година у Паризу, повезан са тим суморним градом нитима живота карактеристичног за једног руског писца. Ништа у то време, и ништа сада, кад се осврнем унага, није имало нити има за мене макар делић оне чаролије која је опчинила моје сународнике. Не мислим сада на крваву мрљу на најтамнијем камену најтамније улице; то је hors-concours што се тиче ужаса; хоћу да кажем само то да сам Париз, са његовим исувијеним данима и као угаљ црним ноћима, доживљавао искључиво као случајни оквир најконкретнијих и најуверљивијих радости свога живота: шарену фразу у мојој свести, под кишом која сипи, белу страницу која ме испод стоне лампе ишчекује у мом скромном дому.

Превео са енглеског Зоран Пауновић
(одломак из романа ПОГЛЕДАЈ АРЛЕКИНЕ!
који ће бити објављен у издању "Прометеја",
из Новог Сада)

